

INTERVIU CU poetul CONSTANTIN ABĂLUȚĂ

un cristian: *Ca tânăr octogenar, lumea va fi surprinsă să afle că sunteți foarte activ. Scrieți zilnic, publicați enorm (nu monstruos!), desfășurați și-o activitate grafică deloc simplă, pregătiți o expoziție amplă. De unde timp, s-ar întreba unii? Aveți un program special sau pur și simplu v-ați metamorfozat artistic?*

Constantin Abăluță: Timpul meu este elastic. El e un timp cuantic în care A și Non-A sunt unul și același lucru. Mi-am apropiat ubicuitatea și terțul tainic inclus (vezi teoria Transdisciplinarității, atât de dragă mie, a lui Basarab Nicolescu) în programul meu de lucru zilnic. Fac – la propriu – mai multe lucruri în același timp. Vă voi da exemplul zilei de azi, ziua de 17 mai 2019. Trebuie să știți că, sculându-mă de două-trei ori, chiar patru ori pe noapte, din motive fiziologice, mi se întâmplă să profit de această pauză și să notez câte ceva în caietul de pe noptieră. Astfel, de data asta, între ora 2,30 și 3,30 am scris poemul *Plutiri* și l-am și tradus în franceză. De dimineață, în vreo două ore am perfectat la computer cele două poeme. Înspre prânz, am scris la computer, poemul *Călătorii*.

Între orele 21,30 și 22,30 am scris poemul *Moment* (nu la computer, așa cum scriu de obicei, căci, între timp, am și urmărit la TV emisiunea „Românii au talent”). L-am scris dintr-un suflu, în câteva minute, într-o pauză a show-ului, oprind sonorul. Apoi l-am perfectat, oprind sonorul de câte ori era vorbărie – prezentări oarecare – ori numere care nu mă interesau. L-am transcris pe computer, l-am scos la imprimantă, i l-am arătat soției, ducându-mă în camera ei, am ținut cont de câteva observații ale sale și-am revenit la computerul meu schimbând sensibil strofele de început și de sfârșit – de fapt foarte puțin, dar esențial pentru a degaja rotunjimea simbolului, leit-motivul plutirii „în umbra transparentă a geamului”. Așa s-a întâmplat și acum două zile, pe 15 mai, am scris un poem noaptea și altul ziua, însă amândouă la computer. Cam despre

asta e vorba. Sunt zile excepționale când stările și cuvintele reușesc să se contopească perfect și să și reverbereze în afară, pentru cititori, această uniune miraculoasă. Pentru edificare transcriu într-o notă, cu corp mic, poemele – pentru a se vedea că sunt poeme veritabile, nu simple notații, cum fac destule în caiet ca și pe computer. În ultimele luni, concomitent cu scrisul am realizat și mai multe tablouri (tehnică mixtă) și două obiecte: o coloană de 1,50 metri, alcătuită prin înserierea rotită a 25 de piese ready made și numită „Greutăți celeste” și o piesă dublă, ca o casetă deschisă (50 centimetri înălțime) numită „Celestină”. Un-

sprezece tablouri și cele două obiecte sunt expuse, și vor rămâne până pe 6

☞ **Dacă voi mai trăi urmează multe.**

☞ **Și dacă nu voi mai trăi urmează multe.**

unie, la Muzeul Pavel Șușară din București, în cadrul expoziției colective organizată de pictorița Paula Ribariu. Și aceste lucrări le-am realizat tot așa, înmulțind timpul și biciuindu-mi inspirația, pe fond de muzică ori dans modern oferit de postul TV Mezzo.

U.C.: *Anul a început cum a început, cu un premiu primit și returnat, nu vreau să insistăm pe subiect, sunt sigur că delicatețea vă dictează și-n acest caz comic să evitați un comentariu. Dar apoi a venit o avalanșă de simpatie on-line, mesaje din partea multor oameni altfel pasivi, care s-au apropiat de omul Abăluță și, implicit, de poezia lui. Iar luna aprilie a adus și cel mai important premiu al carierei literare, Premiul Gheorghe Crăciun (Opera Omnia) al Observatorului cultural.*

Cum judecați astăzi, cu seninătatea vârstei dar, desigur, și cu ambiția firească de a avea în palmares astfel de distincții, toată povestea cu onorurile literare?

C.A.: Nu mai vreau să judec nimic. În democrație fiecare face ce vrea. Așa gândesc mulți dintre cei de azi. Unii, după 45 de ani de comunism (la început cu teroare fizică, mai apoi cu metode mai rafinate, împăciuitoariste ar fi zis Stalin) iar alții, cei mai tineri, trezindu-se într-o societate care habar n-are (și nici nu vrea să aibă) de unde vine și încotro se-ndreaptă. Așa că refuz să fiu mediator, călăuză, strateg, prooroc, șaman, ori ce mai imaginați dumneavoastră, într-o lume labirintică și mă retrag în bojdeuca mea cu litere și culori, cu forme plastice și ficțiuni literare și las caravana să treacă și câinii să latre. Unii m-au luat deja drept prostul (sau nebunul) satului, alții mi-au zis marele nedreptățit, fiecare m-a așezat în mintea lui după cum a crezut că mă potrivesc mai bine cu contextul actual. Ce context, nu știu! Eu îi privesc pe toți cu jenă și uimire și-mi amintesc că

Gura lumii-i slobodă
Zilnic borș de lobodă
Lobodă de nu-i pe-aici
Doar friptură de furnici...

Deh! Absurdul și cum ne salvează el de situațiile cele mai (g)rele, cum ne înșeninează boarea eliberatoare ce vine dinspre Lewis Carroll și Edward Lear!

Premii, zici, da sunt bune atunci când ai pentru ce le primi. Și, slavă domnului, aici toată lumea e de acord: nimeni nu-mi neagă talentul și realizările. Pe de altă parte, dintre volumele mele care n-au luat nici un premiu (nu sugerez că ar fi trebuit să ia toate, așa ceva nu-i de dorit, n-am râvnit niciodată să devin un oficial al premiilor, un câștigător abonat), poate că vor mai fi fost și altele, câteva măcar, care ar fi meritat acest lucru. Cel puțin cele care au beneficiat de-o critică entuziastă (*Mic manual de tăcere, Drumul furnicilor, Poeme primitive, Intrusul, Bazinul cu 9000 de peștișori invizibili*). Ca să nu mai vorbim de faptul că trei dintre ele sunt bilingve, româno-franceze, cu traducători excepționali ca Annie Bentoiu și Miron Kiropol, și cum versiunea într-o altă limbă arată întotdeauna o altă față a poemelor, poate mai nuanțată uneori, oferind criticului noi puncte de vedere întru consolidarea judecăților sale, e de mirare că nici un juriu nu a vibrat îndeajuns la unicitatea acestor creații concomitent în două limbi. Traducerea este, ca să spunem așa, o posteritate avant la lettre, o învechire forțată a licorii lirice. Și poate că dacă n-a luat niciunul dintre acestea, ar fi meritat măcar un volum de proză sau de teatru să ia și el un premiu (să fie de sămânță, cum se zice!). Dar asta, desigur, nu se poate întâmpla în atmosfera noastră labirintică, întotdeauna încărcată de particule negative, tensionată de curenți (de gândire oare?) distructivi. Mi-am zis, în cele din urmă, că premiile nu fac nici mai

bune nici mai rele cărțile – și cu asta basta, m-am liniștit. Măcar să rămân eu cu un teanc de cărți bune nepremiate. Măcar să mai trăiesc eu atâția ani câte cărți bune dau în fiecare an de la un timp încoace. Creadă cine vrea că mă supra-evaluez. Îl rog doar atât: să citească mai întâi cărțile și apoi, avizat fiind, să se pronunțe. Așa se cade după bunul mers al logicii celei mai elementare. Îl rog să citească măcar cărțile pe care mi le-ai publicat tu, dragă Cristi, anul trecut. Și pe cea de proză care va apărea la Bookfestul de anul acesta. Așa se cade dacă vrea să vorbească despre creația mea. Pur și simplu: să buchisească rândurile unor cărțuli subțirele în care e vorba despre ființe mici și în care se petrec evenimente neînsemnate. Și, ca om cultivat, să nu confunde tematica minimalului, a eroului marginal și a faptelor de gradul zero (trend important al modernității de la Gogol, Kafka și Beckett încoace) cu mediocritatea viziunii auctoriale. A bon entendeur, salut!

U.C.: *Am spus-o și-o repet: proverbiala apatie a lui Constantin Abăluță e simplă suprafață, mască, poate poză. Am descoperit în ultimul an la dumneavoastră o reală plăcere în fața camerei. Credeți că ați fi dat bine-ntr-un film de ficțiune?*

C.A.: Eh... Tempi passati... Prin anii 90 un regizor francez a turnat un film care se petrecea în România (regizorul avea un scenariu pe care i l-am tradus eu împreună cu un prieten, căci voia și o variantă în limba română). Mi-a propus un rol de figurație căci i-a plăcut mutra mea bărboasă și faptul că puteam vorbi plauzibil în franceză. Însă naivitatea lui ca impresar era remarcabilă: după ce ne-a plătit mie și prietenului o sumă majoră pentru traducerea unui text destul de puțin întins, îmi oferea pentru o zi de turnare (urma să spun câteva cuvinte ca vânzător de ziare la un chioșc), iarna, pe-un frig remarcabil, a zecea parte din cât îmi oferise pentru traducere. Miza probabil pe mirajul oferit unui necunoscut de a se vedea pe peliculă. Aiurea, nu eram nebun să accept așa ceva. Ce mare scofală ar fi fost să apar câteva secunde într-un film care, e drept, într-un anume trend la modă (trata discriminarea rasială: viața grea a romilor la noi în țară, de parcă viața sătenilor români nu ar fi fost la fel) a luat, se pare, câteva premii în străinătate. Mă rog, poate că dacă n-ar fi fost un timp atât de vitreg, m-aș fi dus, măcar de curiozitate. O zi de filmare cu francezii ar fi fost probabil rodnică pentru prozatorul din mine. M-am gândit la splendidele scene de acest fel din „Reconstituirea” lui Horia Pătrașcu/Pintilie.

U.C.: *Dacă ați fi consilier editorial, azi, cu experiența de editor, traducător și scriitor ilustrat în toate genurile, ce sfaturi ați avea pentru o editură?*

C.A.: Să-și asigure întâi de toate o rețea sau mai multe de difuzare în București, în țară, poate și în străinătate – în Republica Moldova înainte de toate. Să aibă redactori și tehnoredactori pricepuți, cu experiență. De asemeni, o tipografie bună. Câțiva prieteni cronicari și câteva reviste care să difuzeze cronicile. Legături la Radio și la TV. Altfel editează pentru gradenele teatrului de vară ori pentru pescarii de pe malul lacului.

copacilor bătrâni care parcă ne fac semne prietenoase nouă, octogenarilor, amintindu-ne de Mircea Eliade prozatorul. A, da! Pe strada Mântuleasa – ce nume predestinat! Și cât de complicat, aproape imposibil de tradus în altă limbă.

U.C.: *Cum v-ați negociat în timp traducerea textelor proprii? Ce condiții puneți unui traducător?*

Energy in (e)motion - Barred spiral

U.C.: *Ați putea trăi în afara Bucureștiului sau arealul de-acum e suficient, închis?*

C.A.: Dacă mi-aș putea permite luxul unui șofer de câteva ori pe săptămână, aș putea măcar vara să stau într-o casuță la Snagov, să zicem. Dar toate astea, la vârsta mea și a soției mele sunt de-acum vise frumoase și atât. Suntem cedați pe viața Bucureștiului. Cu bunele și cu relele lui. Cu inerenta lui încărcătură nervoasă, veninoasă. Dar și cu străzile și stradelele cartierelor vechi, vara, cu umbrele

C.A.: Întrebare dureroasă pentru mine: traducătorii nu prea s-au lipit de mine, de textele mele. Singurele excepții sunt trei. Pe primul loc este Jan Mysjkin – și asta doar pentru că ne-am cunoscut la Seneffe, în Belgia, în chip de colegi, în cadrul Colegiului de traducători din literatura belgiană, și ne-am împrietenit. Se pare că e o regulă necrisă aceea că nu-ți traduci decât prietenii. Cu Jan n-a fost și nu este așa. El iubește literatura română, a tradus enorm, și poezie și proză din toate generațiile (printre altele, trilogia romanescă a lui Blecher), a făcut mai multe antologii,

el este o excepție. Apoi vine Lidija Dimkovska, ea însăși poetă și prozatoare, care mi-a tradus în macedoneană întâmplările imaginare pe străzile Bucureștiului. Și apoi Vanina Bojikova, care mi-a tradus în bulgară *Groapa roșie*.

Așa că traduceri în franceză, fiind refuzate de mulți traducători, mi le-am făcut eu însumi, ajutat de câțiva prieteni poeți din Franța și Belgia. Două volume de poezie au apărut în Franța, alte trei doar în țară, în ediții bilingve, restul (circa 100 de poeme strânse într-un volum antologic,

U.C.: *2018 v-a adus trei volume de versuri, o reeditare de roman, un spectacol lectură pe o piesă de-a dumneavoastră, un film documentar. E mult, e puțin? Ce urmează-n 2019?*

C.A.: Dacă voi mai trăi urmează multe. Și dacă nu voi mai trăi urmează multe, căci las computerul plin și sertarele așijderea. Vouă, editorilor tineri și inimoși vă va rămâne sarcina să le publicați. În măsura în care veți putea și voi. Vremurile se-anunță tot mai grele și mai tulburi. Și pentru

Energy in (e)motion - Satellite

având drept prefață un dialog între marea poetă franceză Marie-Claire Bancquart și subsemnatul), zac în memoria computerului, căci editurile franțuzești nu se-mbulzesc să-l publice.

Așa că... întrebarea ta cu condițiile pe care le-aș pune eu nu contează cui – este o naivitate. Editorilor nu le poate impune nici Marie-Claire, nici Carl Norac, poetul atât de cunoscut în spațiul de limbă franceză, nici vreun alt literat autentic. Ei publică pe cine vor dâșii... După ideile dâșilor. Nu insist.

artiștii ce fac imprudența să moară, încă și mai grele. Căci ei nu mai au nici posibilitatea să facă „scandal” (proteste, scrisori deschise, greva foamei etc.) – ceea ce, la moravurile noastre balcanice, place marelui public și se dovedește adesea folositor. Mă felicit pentru cinismul formulării involuntare (venită din fluxul rapid al tastaturii): *morților li se răpește și dreptul de a face greva foamei!* Explicabil: s-au legiferat doar drepturile omului, nu și ale mortului!

PLUTIRI

Altcineva decât cel care scrie eu
pe pereții unei odăi
în orice odaie a murit cel puțin un om
timpul se arată nemilos cu casele

și ce frig vine
de la ușile sparte
și ce întuneric
de la ferestrele zidite

e o hărmălaie
de nașteri fără motiv
și-o hăituială

de morți searbede
dar cât de bine jucându-și
insolența

MOMENT

La fereastră
în umbra transparentă a geamului
îmi place să întârzii dimineața
și să gândesc la mama

am fost un copil iubit
teiul din fața casei își trimitea miresmele
numai pentru mine
și inventam litere care nu există-n alfabet

pentru a numi toate nuanțele
florilor sale
mă simțeam unic pe pământ

eu și teiul
sub privirile îngăduitoare ale mamei
pluteam prin umbra transparentă

FLOTTEMENTS

Quelqu'un d'autre que celui qui écrit je
sur les parois d'une chambre
dans toute pièce ont trépassé quelques quidams
le temps s'avère sans pitié avec les maisons

et quel froid vient
par les portes brisées
et quel noir
par les fenêtres murées

il y a un brouhaha
de naissances sans raison
il y a un rabattage

de morts fades
mais d'une insolence
si bien jouée

CĂLĂTORII

ce căutăm în odăile altora
când singura noastră vină e marea
de ce interogăm ferestrele caselor
despre prietenii care s-au dus

poate că-i umbra caisului
pe-un perete al magaziei bunicului
poate e furnica ajunsă pe pervaz
descoperind strania călătorie a păianjenului

mă tem de atâtea opreliști
câte flutură deasupra-mi norii
salut bucuria ușii de a fi atinsă

de mâna celui care deschide
atâtea călătorii
prin umbra caisului de-odinioară

*Constantin Abăluță
19 mai 2019*

